

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां प्रथमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

देवस्य त्वा सवितुः प्रसुवेऽश्विनोर्बुहभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यामादुदेऽभिरसि नारिरसि परिलिखितं रक्षः परिलिखिता अरातय इदमहं रक्षसो ग्रीवा अपि कृन्तामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं च वयं द्विष्म इदमस्य ग्रीवा अपि कृन्तामि दिवे त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा पृथिव्यै त्वा शुन्धतां लोकः पितृषदन् यवोऽसि यवयास्मद्वेषो (१)

यवयारातीः पितृणां सदनमस्युद्दिवङ्ग स्तभानाऽन्तरिक्षं पृण पृथिवीं दृश्य ह्युतानस्त्वा मारुतो मिनोतु मित्रावरुणयोर्धृवेण धर्मणा ब्रह्मविनि त्वा क्षत्रवनिः सुप्रजावनिः रायस्पोषवनि पर्यूहामि ब्रह्म दृश्य क्षत्रं दृश्य ह प्रजां दृश्य ह रायस्पोष दृश्य ह घृतेन द्यावापृथिवी आ पृणथामिन्द्रस्य सदोऽसि विश्वजनस्ये छाया परि त्वा गिर्वणे गिरं इमा भवन्तु विश्वतो वृद्धायुमनु वृद्धयो जुष्टा भवन्तु जुष्टयु इन्द्रस्य स्यूरसीन्द्रस्य ध्रुवमस्यैन्द्रमसीन्द्राय त्वा॥ (२)

द्वेषं इमा अथवांश च॥

[१]

रक्षोहणो वलगहनो वैष्णवान्खनामीदमहं तं वलगमुद्वपामि यं नः समानो यमसमानो निचखानेदमेनमधरं करोमि यो नः समानो योऽसमानोऽरातीयतिं गायत्रेण छन्दसाऽवबाढो वलगः किमत्र भद्रं तत्रौ सुह विराङ्गसि सपलुहा सुम्राङ्गसि भ्रातृव्युहा स्वराङ्गस्यभिमातिहा विश्वाराङ्गसि विश्वासां नाष्टाणां हन्ता (३)

रक्षोहणो वलगहनः प्रोक्षामि वैष्णवान् रक्षोहणो वलगहनोऽवं नयामि वैष्णवान् यवोऽसि यवयास्मद्वेषो यवयाराती रक्षोहणो वलगहनोऽवं स्तृणामि वैष्णवान् रक्षोहणो वलगहनोऽभि जुहोमि वैष्णवान् रक्षोहणो वलगहनावुपं दधामि वैष्णवी रक्षोहणो वलगहनो पर्यूहामि वैष्णवी रक्षोहणो वलगहनो परि स्तृणामि वैष्णवी रक्षोहणो वलगहनो वैष्णवी बृहन्तसि बृहद्वावा बृहतीमिन्द्राय वाचं वद॥ (४)

हन्तेन्द्राय द्वे च॥

[२]

विभूरसि प्रवाहणो वहिरसि हव्यवाहनः श्वात्रोऽसि प्रचेतास्तुथोऽसि विश्ववेदा उशिगसि कविरव्वारिगसि बम्भारिरवस्युरसि दुवस्वाञ्चुन्पूरसि मार्जलीयः सुम्राङ्गसि

कृशानुः परिषद्योऽसि पवमानः प्रतकांडसि नभंस्वानसंमृष्टोऽसि हव्यसूदं क्रतधामाऽसि सुवंज्योतिर्ब्रह्मज्योतिरसि सुवंधामाऽजोऽस्येकपादहिरसि बुद्धियो रौद्रेणानीकेन पाहि माऽग्ने पिपृहि मा मा मा हि॒सीः॥ (५)

अनंकिनाशौ च॥१॥

[३]

त्वं सौम तनूकूञ्ज्यो द्वेषोऽभ्योऽन्यकृतेभ्य उरु यन्तासि वर्त्थुङ् स्वाहा॑ जुषाणो असुराज्यस्य वेतु स्वाहाऽयं नो अग्निर्वरिंवः कृणोत्व्यं मृदः पुर एतु प्रभिन्दन्ना॑ अयं शत्रूञ्जयतु जरहृषाणोऽयं वाजं जयतु वाजंसातौ॥ उरु विष्णो वि क्रमस्वरु क्षयायं नः कृधि घृतं घृतयोने पिब् प्रप्रे यज्ञपतिं तिर॥ सोमो जिगाति गातुविद् (६)

देवानांमेति निष्कृतमृतस्य योनिंमासदुमदित्याः सदोऽस्यदित्याः सद् आ सौदैष वो देव सवितः सोमस्त रक्षक्षं मा वौ दभदेतत् त्वं सौम देवो देवानुपांगा इदमुहं मनुष्यौ मनुष्यान्सुह प्रजयां सुह रायस्पोषेण नमो देवेभ्यः स्वधा पितृभ्यं इदमुहं निर्वरुणस्य पाशाथ्यसुवरुभि (७)

वि ख्येषं वैश्वानरं ज्योतिरग्ने॑ ब्रतपते त्वं ब्रतानां॑ ब्रतपतिरसि या मम तनूस्त्वय्यभूदियं सा मयि या तवं तनूर्मय्यभूदेषा सा त्वर्यि यथायुर्थं नौ॑ ब्रतपते ब्रतिनोर्ब्रतानि॑॥ (८)

गातुविद्येकत्रि॒६शब्दा॥३॥

[४]

अत्यन्यानगां नान्यानुपांगमर्वाक्का परैरविदं परोऽवैरेस्तं त्वा॑ जुषे वैष्णवं दैवयज्यायै देवस्त्वा॑ सविता॑ मध्वाऽनक्षोपथे त्रायस्वैनङ् स्वधिते॑ मैन॑ हि॒सीर्दिवमग्रेण मा लेखीरन्तरिक्षं मध्येन॑ मा हि॒सीः पृथिव्या॑ सं भव वनस्पते शतवलशो॑ वि रोह सहस्रवलशा॑ वि वयं रुहेम् यं त्वाऽयं॑ स्वधितिस्तेतिजानः प्रणिनायं॑ महते सौभंगायाऽच्छिन्नो॑ रायः॑ सुवीरः॥ (९)

यं दर्श च॥१॥

[५]

पृथिव्यै त्वाऽन्तरिक्षाय त्वा॑ दिवे त्वा॑ शुन्धतां लोकः पितृषद्दनो॑ यवोऽसि यवयास्मद् द्वेषो॑ यवयारातीः पितृणा॑ सदनमसि॑ स्वावेशोऽस्यग्रेगा॑ नैतृणां॑ वनस्पतिरधि॑ त्वा॑ स्थास्यति॑ तस्य॑ वित्ताद्वेवस्त्वा॑ सविता॑ मध्वाऽनक्षु॑ सुपिप्लाभ्यस्त्वौषधीभ्य॑ उद्विव॑ स्तभानान्तरिक्षं पृष्ठ पृथिवीमुपरेण दृहु॑ ते ते॑ धामान्युशमसी॑ (१०)

गुमध्ये गावो यत्र भूरिंशृङ्गा अयासः। अत्राहु तदुरुगायस्य विष्णोः परमं पदमवं भाति भूरेः॥ विष्णोः कर्माणि पश्यत् यतो ब्रूतानि पस्पुशो इन्द्रस्य युज्यः सखाः॥ तद्विष्णोः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः। दिवीवु चक्षुरातंतम्॥ ब्रह्मवनिं त्वा क्षत्रवनिं सुप्रजावनिं रायस्पोषवनिं पर्यूहामि ब्रह्मं दृहं ह क्षुत्रं दृहं ह प्रजां दृहं ह रायस्पोषं दृहं ह परिवीरसि परि त्वा दैवीर्विशो व्ययन्तां परीमः रायस्पोषो यज्ञमानं मनुष्यां अन्तरिक्षस्य त्वा सानाववं गूहामि॥ (११)

उथमसीं पोपमेकात्रविश्वाशतिश्व॥ २॥

[६]

इषे त्वोपवीरस्युपो देवान्दैवीर्विशः प्रागुर्वह्निशिजो बृहस्पते धारया वसौनि हुव्या ते स्वदन्तां देवं त्वष्टर्वसुं रण्व रेवती रमध्वमग्नेर्जनित्रमसि वृषणौ स्थ उर्वश्यस्यायुरसि पुरुरवां घृतेनाक्ते वृषणं दधाथां गायत्रं छन्दोऽनु प्रजायस्व त्रैष्टुभं जागतं छन्दोऽनु प्रजायस्व भवतं (१२)

नः समनसौ समोकसावरेपसौ। मा यज्ञः हि सिष्टुं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः॥ अग्रावग्निश्वरति प्रविष्टु ऋषीणां पुत्रो अधिग्राज एषः। स्वाहाकृत्य ब्रह्माणा ते जुहोमि मा देवानां मिथुयाकर्भाग्नेयम्॥ (१३)

भवतमेकत्रिश्व॥ २॥

[७]

आ दंद क्रृतस्य त्वा देवहविः पाशेनाऽऽरभे धर्षा मानुषानन्द्यस्त्वौषधीभ्यः प्रोक्षाम्युपां पेरुरसि स्वातं चिथ्सदैवं हुव्यमापो देवीः स्वदत्तैन् सं तैः प्राणो वायुनां गच्छतां सं यज्ञत्रैरङ्गानि सं यज्ञपतिराशिषां घृतेनाक्तौ पुशं त्रायेथां रेवतीर्यज्ञपतिं प्रियधाऽविश्वतोरो अन्तरिक्ष सज्जूर्देवेन (१४)

वातेनाऽस्य हुविषस्त्वनां यजु समस्य तुनुवां भव वर्षीयो वर्षीयसि यज्ञे यज्ञपतिं धाः पृथिव्याः सुम्पृचः पाहि नमस्त आतानाऽनुर्वा प्रेहि घृतस्य कुल्यामनु सुह प्रजया सुह रायस्पोषेणाऽपो देवीः शुद्धायुवः शुद्धा यूयं देवां ऊङ्कुं शुद्धा वयं परिविष्टाः परिवेष्टारो वो भूयास्म॥ (१५)

देवेन चतुर्थत्वारिश्व॥ २॥

[८]

वाक्त आ प्यायतां प्राणस्त आ प्यायतां चक्षुस्त आ प्यायतां श्रोत्रं त आ प्यायतां या तैः प्राणञ्चुरुग्जगाम् या चक्षुर्या श्रोत्रं यत् तैः कूरं यदास्थितं तत् त आ प्यायतां तत्

तृतीयः प्रश्नः (काण्डम् १)

तं एतेन शुन्धतां नाभिस्तु आ प्यायतां पायुस्तु आ प्यायतां शुद्धाश्वरित्राः शमद्द्यः (१६)

शमोषधीभ्यः शं पृथिव्यै शमहौम्यामोषधे त्रायस्वैनङ्ग स्वधिते मैनं हि सी रक्षसां भागोऽसीदमहः रक्षोऽध्यमं तमो नयामि योऽस्मान् द्वेष्टि यं चं वृयं द्विष्म इदमैनमधमं तमो नयामीषे त्वा घृतेन द्यावापृथिवी प्रोण्वाथामच्छिन्नो रायः सुवीरं उर्वन्तरिक्षमन्विति वायो वीहि स्तोकानाङ्ग स्वाहोर्ध्वनभसं मारुतं गच्छतम्॥ (१७)

अन्नो वीहि पञ्चं च॥२॥

[१]

सं ते मनसा मनः सं प्राणेन प्राणो जुष्टं देवेभ्यो हुव्यं घृतवृथ्स्वाहैन्द्रः प्राणो अङ्गेऽङ्गे नि दैध्यदैन्द्रोऽपानो अङ्गेऽङ्गे वि बोभुदेवं त्वष्टुर्भूरि ते सं संमेतु विषुरूपा यथसलंक्षमाणो भवंथ देवत्रा यन्तु मवंसे सखायोऽनु त्वा माता पितरो मदन्तु श्रीरस्यग्रिस्त्वा श्रीणात्वापः समरिणन्वातस्य (१८)

त्वा धज्यै पूष्णो रङ्ग्या अपामोषधीनां रोहिष्यै घृतं घृतपावानः पिबत् वसा वसापावानः पिबतान्तरिक्षस्य हुविरसि स्वाहा त्वाऽन्तरिक्षाय दिशः प्रदिशं आदिशो विदिशं उद्दिशः स्वाहा दिग्भ्यो नमो दिग्भ्यः॥ (१९)

वातस्याश्विःशतिश्च॥२॥

[१०]

सुमुद्रं गच्छ स्वाहाऽन्तरिक्षं गच्छ स्वाहा देवं संवितारं गच्छ स्वाहाऽहोरात्रे गच्छ स्वाहा मित्रावरुणौ गच्छ स्वाहा सोमं गच्छ स्वाहा यज्ञं गच्छ स्वाहा छन्दाऽसि गच्छ स्वाहा द्यावापृथिवी गच्छ स्वाहा नभो दिव्यं गच्छ स्वाहाऽग्निं वैश्वानरं गच्छ स्वाहा ऽज्ञास्त्वौषधीभ्यो मनो मे हार्दि यच्छ तनुं त्वचं पुत्रं नसारमशीयु शुगासि तमभि शोच योऽस्मान् द्वेष्टि यं चं वृयं द्विष्मो धामोधामो राजन्नितो वरुण नो मुश्व यदपो अग्नियु वरुणेति शपामहे ततो वरुण नो मुश्व॥ (२०)

अस्मि पद्मिःशतिश्च॥२॥

[११]

हुविष्मतीरिमा आपो हुविष्मान् देवो अंध्वरो हुविष्मां आ विवासति हुविष्मां अस्तु सूर्यः॥ अग्नेवोऽपत्रनगृहस्य सदसि सादयामि सुमायं सुमिन्नोः सुम्ने मां धत्तेन्द्राग्नियोर्भाग्नेयोः स्थ मित्रावरुणयोर्भाग्नेयोः स्थ विश्वेषां देवानां भाग्नेयोः स्थ यज्ञे जागृता॥ (२१)

हुविष्टीश्वर्तुनि॒ शत॥ १॥

[१२]

हृदे त्वा मनसे त्वा दिवे त्वा सूर्याय त्वोर्ध्वमिममध्वरं कृष्णि दिवि देवेषु होत्रा
यच्छु सोमं राजुनेह्यवं रोहु मा भेर्मा सं विक्था मा त्वा हि॒सिषं प्रजास्त्वमुपावरोह
प्रजास्त्वामुपावं रोहन्तु शृणोत्वग्निः सुमिधा हवं मे शृणवन्त्वापो धिषणांश्च देवीः। शृणोत्त
ग्रावाणो विदुषो नु (२२)

यज्ञः शृणोतुं देवः सांविता हवं मे। देवांगापो अपां नपाद्य ऊर्मिरहूविष्य
इन्द्रियावां॒म्भ॒दिन्तं॒मस्तं देवेभ्यो देवता धत्तं शुक्रः शुक्रपेभ्यो येषां भागः स्थ स्वाहा॒
कार्णिष्यस्यपापां मृगः॒ संमुद्रस्य वोक्षित्या उत्त्रये। यमंग्रे पृथसु मर्त्यमावो वाजेषु यं
जुनाः। स यन्ता शश्वतीरिषः॥ (२३)

तु सुवचत्वारि॒ शत॥ २॥

[१३]

त्वमंग्रे रुद्रो असुरो महो दिवस्त्वः शर्धो मारुतं पृक्ष ईशिषे। त्वं वातैररुणैर्यासि
शङ्ख्यस्त्वं पूषा विधुतः पासि॒ नु त्मना॑॥ आ वो॒ राजानमध्वरस्य रुद्रः॒ होतारः॒ सत्युजः॒
रोदस्योः। अग्निं पुरा तंनयित्वोरुचित्ताद्विरण्यरूपमवंसे कृणुध्वम्॥ अग्निरहोता॒ निषंसादा॒
यज्ञीयानुपस्थे मातुः सुरभावुं लोके। युवां कुविः पुरुनिष्ठ - (२४)

ऋतावां धूर्ता कृष्टीनामुत मध्यं इद्धः॥ साध्वीमंकर्देवर्वातिं नो अद्य यज्ञस्य
जिह्वामंविदाम् गुह्याम्। स आयुरागां॒सुरभिर्वसानो भुद्रामंकर्देवहूतिं नो अद्य॥
अक्रैन्ददग्निः स्तनयन्निव द्यौः क्षामा॒ रेरिहद्वीरुधः समञ्जन्। सद्यो॒ जंज्ञानो विहीमिष्ठो
अख्युदा॒ रोदंसी भानुना॑ भात्युन्तः॥ त्वे वसूनि पुर्वणीक (२५)

होतर्देषा वस्तोरेरिरे यज्ञियासः। क्षामेव विश्वा भुवनानि॒ यस्मिन्न्यसः॒ सौभंगानि॒ दधिरे
पांवके॥ तुभ्यं ता अङ्गिरस्तम् विश्वाः॒ सुक्षितयः॒ पृथेका॑। अग्ने॒ कामांय येमिरे॥ अश्याम्
तं कामंग्रे॒ तवोत्यश्यामं रयिः॒ रयिवः॒ सुवीरम्॑। अश्याम्॒ वाजंमभि॒ वाजयन्तो॒ श्यामं
द्युम्रमंजराजरं ते॥ श्रेष्ठं यविष्ट भारताग्ने॑ द्युमन्तुमाभरा। (२६)

वसो पुरुस्पृहः॒ रयिम्॥ स श्वितानस्तन्यूतू रोचनस्था अजरैभिनानदद्विर्यविष्ठः। यः
पांवकः पुरुतमः पुरुणि॒ पृथून्यग्निरनुयाति॒ भर्वन्न॑॥ आयुषे॒ विश्वतो॒ दधदयमग्निरेण्यः।
पुनस्ते प्राण आयति॒ परा॒ यक्षमः॒ सुवामि॒ ते॥ आयुर्दा॑ अग्ने॒ हुविषो॒ जुषाणो॒ घृतप्रतीको

तृतीयः प्रश्नः (काण्डम् १)

घृतयोनिरेधि। घृतं पीत्वा मधु चारु गव्यं पितेवं पुत्रमभि (२७)

रक्षतादिमम्॥ तस्मै ते प्रतिहर्यते जातवेदो विचरणे। अग्ने जनामि सुषुतिम्॥ दिवस्परिं प्रथमं जंज्ञे अग्निरस्मद् द्वितीयं परिं जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धानं एनं जरते स्वाधीः॥ शुचिः पावक् वन्द्योऽग्ने बृहद्वि रोचसे। त्वं घृतेभिराहुतः॥ दृशानो रुक्म उव्या व्यद्यौद् दुर्मरणमायुः श्रिये रुचानः। अग्निरमृतो अभवद्वयोभिर्- (२८)

यदेन द्यौरजनयस्तुरेताः॥ आ यदिषे नृपतिं तेजु आनुद्वृचि रेतो निषिक्तं द्यौरभीकै। अग्निः शर्धमनवद्यं युवानङ्गं स्वाधियं जनयस्तुदयच्च॥ स तेजीयसा मनसा त्वोतं उत शिक्ष स्वपत्यस्य शिक्षोः। अग्ने रायो नृतमस्य प्रभूतौ भूयामं ते सुषुतयश्च वस्वः॥ अग्ने सहन्तुमा भरं द्युम्नस्य प्रासादां रुयिम्। विश्वा यश्- (२९)

चर्षणीरभ्यांसा वाजेषु सासहंत्॥ तमग्ने पृतनासहरं रुयिः संहस्र आ भरा त्वः हि सत्यो अद्भुतो दाता वाजस्य गोमतः॥ उक्षान्नाय वशान्नाय सोमपृष्ठाय वेधसैः स्तोमैर्विधेमाग्रयै॥ वद्या हि सूनो अस्यद्वासद्वां चक्रे अग्निर्जनुषाज्ञान्मम्। स त्वं नं ऊर्जसन् ऊर्जं धा राजेव जेरवृके क्षेष्यन्तः॥ अग्ने आयूःषि (३०)

पवसु आ सुवोर्जमिषं च नः। आरे बाधस्व दुच्छुनाम्॥ अग्ने पवस्व स्वपां अस्मे वर्चः सुवीर्यम्॥ दधत्पोषः रुयिं मयिः॥ अग्ने पावक रोचिषां मन्द्रयां देव जिह्वायौ॥ आ देवान् वक्षि यक्षि च॥ स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाः इहा वंह। उपं यज्ञः हविश्च नः॥ अग्निः शुचिर्वततमः शुचिर्विप्रः शुचिः कविः। शुचीं रोचत आहुतः॥ उदंगे शुचयस्तवं शुक्रा भ्राजन्त ईरते। तव ज्योतीः ष्वर्चयः॥ (३१)

पुरुषिषः पुर्वणीक भरुऽभि वयोभिर्य आयूःषि विप्रः शुचिर्वतुर्दश च॥८॥

[१४]

देवस्य रक्षोहणां विभूत्वः सोमात्यन्यानगां पृथिव्या इषे त्वाऽदद्वे वाक्ते स ते समुद्रः हविष्यतोरहृदे त्वमग्ने रुद्रश्चतुर्दश॥१८॥

देवस्य गुमच्चै हविष्यतीः पवसु एकत्रिःशता॥३१॥

देवस्यार्चयः॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां प्रथमकाण्डे तृतीयः प्रश्नः समाप्तः॥१-३॥

 generated on **January 26, 2026**

Downloaded from <http://stotrasamhita.github.io> | StotraSamhita | [Credits](#)